

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК, 29. НОВЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 31

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ТВОРИЈА МОДЕРНЕ ДРАМЕ.

Написао Макс Бурхард, преводи А. Лукић.

Модерни покрет у књижевности, а посебице у драматици, носи на себи револуционарно обележје. Дакако не у том смислу, као да је сваки поједини савремени писац свестан револуционара против садањег друштвеног поретка. Као што француски сликар Делакроа никако није био револуционар, па је ипак израдио ону познату револуционарну слику, пред којом је Хајне „вазда видео гомилу света, где стоји“, тако је то и са многим модерним писцима. Појединци могу мислiti како им је драго, али укупни утешај њихова рада, о ком појединица не мора бити свестан, ипак потреса друштвени поредак, и није ништа друго, до ли припрема за нове социјалне идеје, и ако ове у својим појединостима и нису још утврђене за друштвени поредак, у ком ће сваки човек већ по рођењу имати прилике, да развије своје дарове, да прибави себи образовања и да нађе рада.

А спољна веза, која ове неорганизоване борце спаја, која их наводи на сарадњу око постизавања ове сврхе, јесте догма о истини као начелу на супрот чистој докми о лепоти. Од вештака ваља само тражити да буде истинит, а он ће онда већ по себи давати градива за борбу против друштвеног поретка. Онда неће само комад са социјалистичком тенденцијом, као што је Хауптманов „Ткач“, бити револуционарна драма, него на свој линији драматике, у најразноврснијем градиву и облицима развиће се борба против друштвеног поретка.

Пре свега се износи, како је само друштво труло и гњило, као у Ибсеновим

„Стубовима Друштва“ и у „Непријатељу Народа“. Али се критика окомила и на породицу, ту основну јединицу друштвеног поретка. Погдекад се излаже, како љубави у браку брзо нестаје, као у „Љубавној Комедији“, како је супружански живот у браку чисто спољни, а не унутарњи, па се заступа минђење, како би сваки такав брак, као лажан, ваљао безобзирно раскинути, као и. пр. у „Нори“, или се у онђе говори за слободно раскидање брака, као у Фулдину „Робињи“. Некад се опет покушава, да нам се разбуде или чак и придобију наше симпатије за свештенице слободне љубави. У овом погледу млађи Дима са својом „Госпођом са камелијама“ претеча је модернима.

Но пре свега се износи социјална беда масе. Али како? Не узноси се ту врлина сиротиње према порочности богаташа, као у доба Песталоција и Ифланда, него се, па против, покушава доказати друштву, како беда, сиромаштво, неизображене човека притискује и до очајања доводи; као је животињска сировост последица социјалних прилика. Као тип овакве драме помињемо Толстојево „Царство мрака“; амо спадају и „Пре изласка сунца“ и „Кочијаш Хеншел“. Природна је последица овакве жудње покушај, да се сировост и простачлук пренесе и на позорницу. Из истог узрока, из ког се некада богаташ износио као зликовац без срца и разблудник, данас се износи сиромах као подивљао и сиров, кога је ракија учинила чудовишијем, на страх људима.

Овај нападај на друштво прелази у појединости. Доказује се, како на депу на-

следно прелазе родитељски греси, као у „Аветима“, у Роммеровом „Сумраку“, у Хауптмановом „Пре изласка сунца“ и у „Празнику мира“. Расветлује се и однос деце спрам родитеља, те се показује, како су често сами родитељи довели своју децу до ивице пропasti и у ову их одгурнули, као у Анценгруберовој „Четвртој заповести“ и у Судермановој „Часги“. Па скида се вео и са душе девојачке, те се чулна похотљивост износи као прави унутарњи облик или бар као крајња суштина умишљене идеалне љубави. Наговешћује нам се, како је она, која се из рачуна држи врлине, гора од оне, која је из љубави напушта, као у Прагиној „Бергини“, како се наивна, безазлена врлина, кад љуби, редовно губи, као у Халбеовој „Младости“. Излаже нам се, како су девојке са оскудице још у родитељском дому покварене и како конвенционалне лажи друштвеног живота мањом рђаво утичу на њих, као на пр. у „Вергини“ и у Судерманову „Боју Лептирова“. За тим нам се

показује, како је ниско, како је лажњиво створење жена према своме мужу, девојка према своме драгану. У свима бојама слика нам се „Права Грешница“. Она је крича, што је човек постао нечестан и ништав, као у „Хеди Габлер“-овој. Она је онјај створ, што га вара, вара из сребролубља, као у Ожијевој „Лавици“. Вара га из несталности, вара га ради саме преваре, као у Ханри Бекеовој „Паришкињи“. Но не прта се само жена као производ данашњег друштва, него и човек, кога нам изводе на свима пољима рада, истичући мањом лаж, на којој све почива. У Судермановој „Части“, у Хартлебеновом „Рујничном понедеонику“ строг је критици излаже војничко схватање брака, у читавом низу комада износи нам се морална оронулост из породица најразличнијег занимања, као трговачких, адвокатских, послиничких, новинарских, па се ипак чак тако далеко, да се износило, како ни саме судије и чиновници нису неприступачни слабостима људским.

(Наставиће се.)

ДРАМА И ПОЗОРИШТЕ У ПОЉСКОЈ.

(Свршетак.)

Прелазећи на глумце морамо изјавити жељење, што за сада немамо ни једног апсолутно достојног приказивача за јуначке улоге класичног стила. У Лавову га у оните нема, Кракава има за ту струку свога управитеља Котарбинског, Варшава има двојицу (Ладновског и Зелазовског), али ови немају, на жалост, потребне свежине и природности. На против с радиошћу спомињем Казимира Камињског у Кракави, који се може назвати пољским Митервурцером. У њему лежи огромна комична снага, vis comica, која се никад не извргава у драстичност и простаклук, него је увек фина и пуна израза. Необична пластичност у утарње карактеристике истиче се у Л. Солскога у Лавову. Здравим хумором располаже Владислав Роман у Лавову, особито кад приказује младе људе из

народа и из друштвених слојева, који још нису покварени рафинираном културом. Најбољи је „јеше premier“ Јосиф Сливицки у Варшави, чији је глас кадар да ствара ванредно умиљате звуке; он је нарочито вешт у улогама, у којима се не износи јунаштво него више неки лак меланхолички чар; дивно и звучно декламује он лепе стихове Непознатога у Хауптмановој „Ханиели“, а пун је тоpline као звонолија Хенрик Сњим упоредо стоји и Михаило Трасијевић у Лавову као још врло млађан љубавник.

Разуме се, да ми овде нисмо били потпуно тачни, јер многог доброг глумца нисмо ни споменули. А због маленог простора нисмо могли то ни учинити.

* * *

При kraју да рекнемо коју реч и о пољској опери. Искрено признајемо, да о тој врсти уметности имамо мало да кажемо, а на жалост, немамо ни наде, да ћемо се у скорој будућности на том пољу као у драми моћи такмачити са другим срећнијим народима. Управо прва је пољска драма „Халка“ коју је написао Станислав Моњуско и која је и данас још јако популарна у Пољској. Та је опера 1858. први пут приказана у Варшави. Кад је 1892. године била у Бечу позоришна и музичка изложба, певана је и опера „Халка“ пред међународном публиком — али није постигла успеха. Она је застарела, јер је по начину Спонтинија компонована, а Спонтинијева слава давно је избледела. И друге опере Моњускове, као:

„Verbum Nobile“, „Трофица“ и „Сабласт“ неће никад стећи признања у јевропскога света. Ни пре ни после Моњуска није се појавила никаква опера, која би имала каква значаја и вредности.

Напротив велики је број пољских оперских певача и певачица. Свуда их можете наћи расејане по свету. Пошто Варшава готово искључиво узима туђинске певаче, принуђени су пољски певачи да певају по туђини, у страном свету. Споменућу само Ирину Абендотову, Александра Бандровскога, Лолу Бетову, Владислава Флоријанског, Марцелу Сембрич-Коханску, Жана и Едварда Реске-је. Но осим ових има још повелики број одличних пољских певачица и певача, који у туђини певају.

Прерадио

С. П.

ЖИСТИЖА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Милош Обилић“, историјска трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Јована Суботића, представљана је сад у недељу 25. новембра у пренујој дворани позоришне зграде Дунђерскога).

Тешко је у нас наћи песника среће Суботићеве, и дар и вредноћа и усталаштво и прилике, све се то удружило, те нам даде онолику плодовитост и разноврсност умних производа, који доносише и доносе песнику славе и признања а народу користи и уживања. Па и ако се по стотинити пут ваљада давала та трагедија широм целога Српства, ипак нас она занима и садржином и драмским склоном својим. Знао је Суботић расправити и разредити симпатично градиво, да онако силно утиче на гледаоца и слушаоца, јер је био добар познавалац и позорнице и свога народа. Улоге су већином у друге руке дошли, па је опет представљано да не може бити боље. Главног јунака представљао је Васиљевић, који је овога вечера summum и дара и мара уложио, да му Милош што бољи испадне и решио је свој задатак на пуно задовољство наше. Лукић је био искрстан кнез Лазар, из кретања и држања му, из одлучности и побожности му скоро.

унајред видиш, да ће то једном „светитељ“ бити. Лукићкина Мара и Бакаловићкина Вукосава задовољиле би и млого веће степене укуса, па Ружићев Југ Богдан и Бакаловићев Ибрахим, а и остали су добром игром својом допринели, да је представа врло добро испала. Ако бисмо хтели нешто да замеримо, то би биле чизме Милошеве, зар ћемо идеал народног јунака у онаке чизме да обувамо и замерили бисмо још на крају ове критике држању публике на галерији, које је било испод сваке критике.

1.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа)

У четвртак, 29. новембра (12. децембра) први пут: „Епидемија“. Драма у 4 чина, од М. И. Расудова, с руског превела Зорка Добриновићка.

У суботу, 1. (14.) децембра, први пут: „Медвед“. Шаљива игра у 1 чину, написао А. Чехов, с руског превео Сава Петровић. — За тим, први пут; „Тако ти је то у свету, дете иоје“. Комедија у 2 чина, написао Т. Галина, с талијанског превео Г. Р.

ИЗДАЈЕ УПРАВА СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

21. Представа. У дунђерском позоришту. У претплати 13.

У Новом Саду, у четвртак, 29. новембра (12. децембра) 1901.

■ ПРВИ ПУТ: ■

ЕПИДЕМИЈА.

Драма у 4 чина, од М. И. Расудова, с руског превела Зорка Добриновића. — Редитељ: Спасић.

ОСОВЕ:

Евгеније Навловић Ордин-
цев, официр — — — Васиљевић.

Иларија Георгијевна Ордин-
цева, жена му — — — М. Марковића.

Виктор Александровић Каре-
љин, официр на Кавказу Спасић.

Глафира Николајевна, мати
Ординчеве — — — С. Вујићка.

Иван Петровић Кузњецов,
доктор — — — — — Матејић.

Анатол Григоријевић, Пор-
халов — — — — — Стојановић.

Прва госпођа — — — — — М. Радошевићева.

Друга госпођа — — — — — Ј. Вујичићева.

Слуга — — — — — Илкић.

Свирач — — — — — Слуга.

Први чин догађа се на Кавказу, други и трећи у Петрограду, четврти за границима. Између првога и другога чина десет дана, између другога и трећега једна ноћ, између трећег и четвртог десет година.

У суботу, 1. (14. децембра) први пут: „Медвед“. Шаљива игра у 1 чину, написао А. Чехов, с руског превео Сава Петровић. — За тим први пут: „Тако ти је то у свету, дете моје“. Комедија у 2 чина, написао Б. Галина, с талијанског превео Г. Р.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске свирачи ове комаде: 1. Шуберт: „Српски марш.“ — 2. Верди: „Травијата“. Фантазија. — 3. Лангер: „Тужан личанин“. — 4. Шмидт: „Краљица Христина“.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 11 круна. — Ложа у I. спрату: 10 круна. — Седиште у I-II. реду: 2 круне, 40 потура, — Седиште у III-VI. реду: 2 круне. — Седиште у VII-XI. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у XII. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште на балкону у I. реду: 2 круне, 40 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна, 60. пот. — Седиште на балкону у III-IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду: 60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Баџи и војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак око 10. сахода.